

برگزیده ای از کتاب روش تحقیق در روان شناسی و علوم تربیتی. تالیف: دکتر علی دلاور

«به نام خدا»

واژه **تحقیق** از زبان عربی گرفته شده است. یعنی درست کردن، پژوهش، بررسی، مطالعه و از نظر روش شناسی عبارت است از کاربرد روشهای علمی در پاسخگویی به یک سوال.

تحقیق در تعلیم و تربیت عبارت است از کاربرد روشهای علمی در مطالعه مسائل آموزشی - تربیتی. **نظریه**، همیشه به صورت واقعی در فرایند تحقیق عرضه می شود. در زمان سازمان دادن و منظم کردن نظریه، می توان فرضیه ای از آن صورت بندی کرد، سرانجام با استفاده از روشهای تحقیق، فرضیه مزبور را آزمون کرد.

مراحل تحقیق: 1- تدوین مسئله، 2- صورت بندی فرضیه 3- تعیین و تام گذاری متغیرها، 4- تعاریف عملیاتی، 5- کنترل و دستکاری متغیرها، 6) انتخاب طرح تحقیق، 7- تعیین روشهای اندازه گیری 8- ساختن پرسشنامه 9- تجزیه و تحلیل آماری، و 10- تهیه گزارش تحقیق.

انواع متغیرها: متغیر مستقل - وابسته. اگر فرض شود که طبقه اجتماعی در پیشرفت تحصیلی تاثیر دارد، طبقه اجتماعی متغیر مستقل و پیشرفت تحصیلی متغیر وابسته است. در یک پیش بینی آماری متغیر مستقل، متغیر پیش بینی کننده نامیده می شود. البته متغیرها ممکن مستقل و وابسته یا تعدیل و کنترل کننده باشند.

موضوع پژوهشی: انتخاب هر موضوع پژوهشی به کمک دو انگیزه صورت می گیرد: آنچه را که شما می خواهید بدانید و آنچه را که نیازمند به دانستنش هستید. اولی را می توان کنجکاوی علمی دانست و دومی را مسائل و مشکلات آموزشی روزمره که هر معلم در کلاس یا محیط آموزشی با آن رو به روست. قبل از انتخاب موضوع تحقیقی پرس و جو و کنکاش در باره وجود منابع بالقوه و مفید از اهمیت بسزایی برخوردار است. (برآوردهای مالی، امکانات و تجهیزات و...).

اولین مرحله هر پژوهشی، شناسایی مسئله و صورت بندی کردن آن (احساس مشکل) **دوم**، **مرحله** توصیف و بیان مسئله است. چنانچه پژوهشگر قبل از پیدا کردن راه حل مسئله کوشش کند مسئله را توصیف و دامنه آن را محدود نماید، ممکن است بهترین روش را برای حل آن پیدا کند. ضمناً مسئله ای پیش افتاده نباشد. انجام این مرحله مستلزم تعریف مفاهیم، مراجعه به منابع مسئله و تماس با محیطهای آموزشی و پژوهشی است.

پس از انتخاب و بیان مسئله، راه حل آزمایش نشده ای (**فرضیه ای**) برای آن ارائه می دهد. فرضیه در حقیقت انتظارات محقق در باره رابطه بین متغیرهای مورد پژوهش است. چون فرضیه قبل از جمع آوری اطلاعات صورت بندی می شود، بنابراین با بیان آن می توان کوتاهترین راه را برای جمع آوری اطلاعات تعیین کرد. در تدوین فرضیه ملاکهای مختلفی باید رعایت شود از جمله 1- قدرت **تبیین** داشته باشد. 2- رابطه مورد انتظار بین متغیرها را بیان کند 3- قابل آزمون باشد. 4- با اصول کلی دانش موجود هماهنگ باشد. 5- تا حد امکان روشن و دقیق باشد.

پس از تدوین فرضیه، پژوهشگر آن را مورد **آزمون** قرار می دهد تا احتمال حمایت آن را توسط واقعیت‌های موجود تعیین کند. فرضیه به دو قسمت تقسیم می شود: الف) فرضیه تحقیقی و ب) فرضیه آماری. فرضیه تحقیقی عبارت از یک حدس یا گمان. فرضیه های آماری، راهنمای پژوهشگر در انتخاب آزمون آماری است. چنانچه اعتبار فرضیه ای پس از آزمون تایید نشود، فرضیه رد می شود. هنگامی که فرضیه ای با توجه به آزمایشهای منطقی مورد حمایت قرار گرفت، پایه ای برای تعمیم نتیجه گیری کلی فراهم می سازد.

مطالعه منابع، شامل مطالعه کلیه منابعی است که به صورت مستقیم و یا غیرمستقیم با موضوع پژوهشی در رابطه است. برای دستیابی به منابع اصلی ابتدا باید منابع مقدماتی، منابعی که از طریق آنها امکان دسترسی به منابع اصلی را فراهم می سازند، مورد مطالعه قرار داد. از جمله: پایان نامه ها، چکیده، مقاله نامه آموزش و پرورش، نشریه ادواری چکیده روان شناسی، دانشنامه ها ...

تعریف جامعه: ابتدا باید جامعه ای را که قصد داریم نمونه مورد مطالعه را از آن انتخاب کنیم، تعریف نماییم. (یک جامعه محدود) نظیر دانش آموزان مدارس ابتدایی یک شهر.

پرسشنامه و مصاحبه، معمولی ترین ابزاری هستند که در تحقیق زمینه یابی به منظور جمع آوری اطلاعات به کار برده می شوند. پس از تعیین هدفهای پرسشنامه، پژوهشگر باید به تعریف و تعیین نمونه ای که قصد دارد پرسشنامه را برای آنها اجرا یا ارسال کند، پردازد. مرحله بعد ساختن سوالات پرسشنامه است. هر یک از سوالهای پرسشنامه باید به یکی از جنبه های هدف اختصاص داده شود. باید سوالات را قبلاً تهیه نمایید، مختصر و روشن باشد. سپس جواب هر سوال را باید به صورت جداگانه مورد بررسی قرار داد. نوار و یادداشت برداشتن از روشهای متداولی است که به منظور ثبت اطلاعات، هنگام مصاحبه به کار برده می شود.

روشهای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع آوری شده به سه دسته تقسیم می شود: 1- تجزیه و تحلیل توصیفی که به منظور توصیف واقعیت‌های جمع آوری شده به کار برده می شوند و از شاخصهای آمار توصیفی (جدول توزیع فراوانی - نمودار، شاخصهای مرکزی و پراکندگی) استفاده می شود. 2- تجزیه و تحلیل مقایسه. در این روش علاوه بر محاسبه شاخصهای توصیفی از آزمونهای آمار استنباطی برای مقایسه عملکرد گروهها نیز استفاده می شود. (به منظور رد یا تایید فرضیه به کار برده می شوند). 3- تجزیه و تحلیل علیت. در این روش هدف تعیین روابط علت و معلولی بین پدیده های مورد مطالعه است.

آمار توصیفی به پژوهشگر اجازه می دهد تا اطلاعات جمع آوری شده را طبقه بندی، خلاصه و تفسیر کند. به منظور توصیف میزان پراکندگی اطلاعات جمع آوری شده از شاخصهای پراکندگی استفاده می شود. (دامنه تغییرات، انحراف چارکی، واریانس و انحراف استاندارد).

تهیه گزارش تحقیق: پژوهشگر مسئولیت نهایی دیگری به عهده دارد و آن عبارت است از مطلع کردن اعضای جامعه از یافته های پژوهشی. هر گزارش از چهار بخش مطابق الگوی زیر تشکیل شده است:

بخش اول: مقدمه و بیان مسئله 1 - مقدمه 2- مطالعه منابع مربوط به موضوع مورد تحقیق 3- بیان مسئله 4- هدف 5- بیان فرضیه 6- تعریف مفاهیم به صورت عملیاتی (پژوهشگر متغیرهایی را که در فرضیه بیان کرده است به صورت عملیاتی تعریف می کند).

بخش دوم: روش اجرای تحقیق: 1- آزمودنیها 2- طرح پژوهشی 3- ابزار اندازه گیری 4- روش جمع آوری اطلاعات (چند نفر در تحقیق مشارکت داشته اند، چه کسانی، کجا، آیا به صورت تصادفی از یک جامعه معین و تعریف شده انتخاب کرده است؟، گروههای تحقیق تنظیم می شوند).

بخش سوم: بحث و نتایج 1- یافته های پژوهش 2- بحث در باره یافته ها 3- محدودیتها 4- پیشنهادها و کاربردها. (توضیح نحوه تجزیه و تحلیل اطلاعات می باشد که به صورت الف- نثر وبا استفاده از جملات مناسب ب) خلاصه و طبقه بندی کردن نتایج در جدول) (بحث در باره یافته ها که معمولا تعداد پاراگرافها با تعداد متغیرهای وابسته یکی است)

بخش چهارم: خلاصه و نتیجه گیری آخرین قسمت از گزارش تحقیق از سه تا پنج صفحه چکیده تحقیق و نتایجی که به دست آمده، تشکیل شده است. در این قسمت به صورت خیلی فشرده مسئله، فرضیه، روش اجرا و نتایج به دست آمده، آورده می شود. در پایان، نتایجی که بر اساس تجزیه و تحلیل داده ها حاصل شده اند، فهرست بندی می شود.

منابع و ضمایم: شامل فهرستی از کتابها و مقالاتی که پژوهشگر در انجام پژوهش خود از آن استفاده کرده است که آنها را به صورت الفبایی تهیه و تنظیم می کند. ضمایم شامل تصویری از مجموعه اطلاعات جمع آوری شده، اطلاعات خام، که برای پژوهشگران دیگر ممکن است مفید واقع شود، باشد.

اللَّهُمَّ عَجِّلْ لَوْلِيِّكَ الْفَرَجَ. يَا قَائِمَ الْمَهْدِيِّ (عج). این تلاش تقدیم به محضر مولا حضرت مهدی (عج).
سلام بر بنده و رسول خدا، حضرت محمد (ص) سلام بر بنده و ولی خدا، حضرت علی (ع)
سلام بر کاملترین مخلوق و حجت خدا، حضرت مهدی (عج).

Jadeye_tariki@yahoo.com

<http://nilofare-abi.persianblog.ir> یا <http://nilofare-abi.persianblog.com>

<http://p-mr-yahyaie.mihanblog.com>

کتابخانه نیلوفر آبی: <http://nilofare-abi-lib.blogfa.com>

امیر.

آبان ماه 1386 خورشیدی

نشانی صفحه دانلود کتابهای الکترونیکی دیگر: <http://www.esnips.com/web/amir-master3298-pdf>